

Tyresö kommun
Förvaltningen för liv & hälsa
Helena Wiberg
Utredare

TJÄNSTESKRIVELSE

2019-05-23

1 (7)

Diarienummer
2019/ASN 0100

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Svar på motion om tydligare och skarpare krav för försörjningsstöd

Förvaltningens förslag till arbetsmarknads- och socialnämnden för beslut i kommunfullmäktige

- Motionen avslås.

Förvaltningen för liv & hälsa

Iréne Hededal
Förvaltningschef

Anna-Lena Engstedt
Sektorchef

Beskrivning av ärendet

Moderaterna Anki Svensson och Dick Bengtson har i en motion föreslagit hårdare krav för personer med försörjningsstöd. Motionärerna betonar att försörjningsstöd inte ska vara en långvarig försörjningskälla, utan ett stöd för att återgå i egen försörjning. Motionärerna menar även att matchande arbetsmarknadsinsatser och tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd i förlängningen leder till att skattemedel i större utsträckning istället kan finansiera andra delar av välfärden, såsom skola, polis eller äldreomsorg.

Motionärerna föreslår kommunfullmäktige

- att särskilda utredare införs, med uppgift att arbeta uppsökande för att motverka felaktiga utbetalningar samt rent fusk av försörjningsstöd.
- att hembesök alltid görs innan beslut om försörjningsstöd fattas.
- att delta i jobsatsning eller motsvarande ska vara obligatoriskt för att erhålla försörjningsstöd annars ska stödet, efter individuell prövning, kunna reduceras eller förverkas.
- att i övrigt, i all väsentlighet, ta intryck av Solnas modell för att bryta bidragsberoende och korta vägen till jobb.
- att sätta mål om att Tyresö ska ha Sveriges lägsta bidragsberoende senast år 2022.

Motionärerna föreslår att Tyresö i sitt arbete följer Solna kommuns modell.

Motionen har remitterats till arbetsmarknads- och socialnämnden för förslag till beslut. Förvaltningen för liv och hälsa har lämnat sitt utlåtande i frågan och föreslår att motionen ska avslås.

Förvaltningens synpunkter

I nuläget pågår flera projekt med fokus på att minska långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd. MIA-projektet som erbjuder förrehabiliterande insatser mot arbete för individer som står mycket långt från arbetsmarknaden. Projektet Samrehab är ett metodutvecklingsprojekt som bland annat fokuserar på samverkan för individer som mottar ekonomiskt bistånd av sociala skäl (till exempel missbruk).

Att införa särskilda utredare för att motverka felaktiga utbetalningar och fusk

Försörjningsstödsenheten genomför i hög grad möten med de enskilda individer som ansöker om försörjningsstöd. Enheten genomför alltid noggranna och strukturerade kontroller av de uppgifter som anges i ansökan innan beslut om ekonomiskt bistånd fattas. Därutöver görs en bedömning om den enskilde inom ramen för sin förmåga kan anses ha gjort allt de kunnat för att undvika försörjningsproblem. Försörjningsstöd beviljas för en månad i taget, och grundutredningen ska vara aktuell. På så sätt tillgodoser den organisation som finns på plats behovet av kontroll för att motverka felaktiga utbetalningar.

Behovet av insatser, stöd och kontroll utvecklas kontinuerligt med rådande kunskaper och erfarenheter för att möta de behov som finns.

Grundinriktningen är att stödja individen och underlätta vägen till egen försörjning, snarare än att fokusera på administration och kontroll.

Att införa särskilda utredare för att motverka felaktiga utbetalningar och fusk skulle kräva att en extra tjänst tillsätts på enheten. En sådan extra tjänst skulle kunna användas mer effektivt på andra sätt. Förvaltningen bedömer vidare att det inte finns utrymme i nuvarande budget för att inrätta en extra tjänst för att motverka felaktiga utbetalningar.

Att hembesök alltid görs innan beslut om försörjningsstöd fattas

I dagsläget saknas laglig grund att införa obligatoriska hembesök vid ansökan om försörjningsstöd.

Socialtjänstens verksamhet ska enligt socialtjänstlagen bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet¹, och insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde.²

Justitieombudsmannen (JO) har konstaterat att principerna om självbestämmanderätt och integritet är grundläggande för socialtjänstens verksamhet. Hembesök får inte vara ett villkor för att den enskilde ska få

¹ 1 kap. 1 § SoL

² (och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar) 3 kap. 5 § SoL

ansöka om bidrag. JO fastslår att det varken i regeringsformens eller i Europakonventionens bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter finns någonting som uttryckligen ger socialförvaltningen rätt att i ett ärende om bistånd undersöka en enskild persons bostad.

Utrymmet för att, inom ramen för ett ärende som rör rätt till ekonomiskt bistånd, göra oanmälda hembesök bör därför vara mycket begränsat och kunna godtas endast i undantagsfall – till exempel om socialtjänsten befarar att det föreligger en nödsituation. I andra fall ska socialtjänsten, om den anser att det är nödvändigt att göra ett hembesök, diskutera saken med den enskilde så att denne får möjlighet att ta ställning till om den enskilda vill acceptera det intrång i hans eller hennes integritet som ett hembesök otvivelaktigt utgör³.

I enskilda fall kan ett hembesök vara befogat, exempelvis om socialtjänsten har anledning att undersöka om den enskilde bor på den adress som uppgivits. Hembesöket får aldrig ske mot den enskildes vilja, eller leda till att ansökan avslås om den enskilde nekar ett hembesök.

Försörjningsstödsenheten gör idag hembesök vid de tillfällen då det finns en laglig grund att göra det, till exempel vid inneboendekontrakt och andrahandskontrakt för att utreda vistelse, hyrans rimlighet och vilka som bor på adressen. Hembesök görs också när den sökande angett en adress där många personer står skrivna, eller när något tyder på att det föreligger en samborelation som inte är redovisad.

Hembesök är en resurskrävande arbetsmetod, som innebär att två socialsekreterare behöver genomföra ett möte som en socialsekreterare gör i vanliga fall. Det tillkommer också restider. Obligatoriska hembesök skulle därför medföra ytterligare kostnader.

³ Se bland annat JO:s ämbetsberättelse 2011/12 s. 377 och 2011/12 s. 392 samt JO:s beslut den 9 februari 2012, dnr 1209-2011, JO dnr 2737-2011

Att delta i jobbsatsning eller motsvarande ska vara obligatoriskt för att erhålla försörjningsstöd annars ska stödet, efter individuell prövning, kunna reduceras eller förverkas

Rätten till bistånd kräver vissa motprestationer, något som tydliggörs i såväl socialtjänstlagen (SoL) som i nämndens riktlinjer och rutiner för handläggning av ärenden gällande ekonomiskt bistånd. Det innebär i korthet att den enskilde så långt det är möjligt själv ska försöka lösa sin ekonomiska situation innan försörjningsstöd kan erhållas. Vägran att delta i utredning eller planering utgör redan idag grund för att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd.

Nämnden har rätt att begära att den enskilde deltar i arbetssökarverksamhet, praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Vid vägran att göra så eller frånvaro från aktivitet finns grund att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd. I dagsläget avslås hela biståndet⁴. Efter särskild prövning på den enskildes begäran måste dock socialnämnden ta ställning till frågan om nödbistånd.

Det är inte tillåtet enligt socialtjänstlagen att kräva motprestation i form av oavlönad sysselsättning som inte är att betrakta som arbete eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Att i övrigt, i all väsentlighet, ta intryck av Solnas modell för att bryta bidragsberoende och korta vägen till jobb

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbete för enskilda som uppbär försörjningsstöd har redan idag en tydlig linje mot egen försörjning. Samtliga individer som mottar ekonomiskt bistånd har en individuell planering mot arbete.

Den arbetsmodell som Solna använder sig av fokuserar på arbetsmarknaden genom samverkan med arbetsförmedling och arbetsgivare, och inbegriper ett tätt samarbete med stadens rika näringsliv. Syftet med modellen är dels att personer med försörjningsstöd snabbare ska komma ut i arbete och egen försörjning, och modellen används som en arbetsmarknadsåtgärd som riktar sig till alla arbetslösa personer i Solna stad.

⁴ Se nämndens riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ekonomiskt bistånd, <https://insynsverige.se/tyreso-social/dagordning?date=2017-11-29#agenda-5> antagna på socialnämndens sammanträde 2017-11-29 § 1102

Enligt modellen ser arbetsmarknadsenheten över vad den enskilde vill arbeta med och dennes erfarenhet, för att sedan matcha den enskilde med ett företag eller en kompletterande utbildning. Solna stad betalar lön då den enskilde provjobbar två veckor hos det aktuella företaget.

Tyresö kommun har andra förutsättningar än Solna stad, där antalet arbetstillfällen per invånare är mycket högt. För arbetsmarknads- och socialnämndens del skulle arbete enligt Solnamodellen idag förutsätta utökning av personal på nuvarande arbetsmarknadsenhet, eller utökning av en kompletterande enhet likt Solna stads. I dagsläget bedömer förvaltningen att finansiering av en sådan enhet inte är aktuell med hänsyn till nämndens ekonomiska förutsättningar.

Att sätta mål om att Tyresö ska ha Sveriges lägsta bidragsberoende senast år 2022

Tyresö kommun har en låg andel invånare som mottar ekonomiskt bistånd⁵. De övergripande målen och grundläggande värderingarna för socialtjänstens samtliga verksamheter står angivet i socialtjänstlagen⁶ (SoL). Där står bland annat angivet att socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhället på demokratins och solidaritetens grund.

Försörjningsproblem är det vanligaste skälet till att människor kommer i kontakt med socialtjänsten. Skälen till att människor behöver ekonomiskt bistånd är både strukturella och individuella. Hur stor andel av befolkningen som har svårt att klara sin försörjning på egen hand påverkas av flera samverkande strukturella faktorer som tillgången på arbete, hur trygghetssystemen är utformade samt inkomst- och kostnadsutvecklingen. Individuella faktorer är bland annat ålder, utbildning, vistelsetid i Sverige, fysisk och psykisk ohälsa, missbruk eller beroende av något slag. Socialtjänsten har i sitt arbete i första hand fokus på de individuella faktorerna⁷.

⁵ 1,7 % 2017

⁶ 1 kap. 1 § SoL

⁷ <https://www.kunskapsguiden.se/Ekonomiskt-bistand/Teman/Yrkesintroduktion-for-socialsekreterare-inom-ekonomiskt-bistand/Sidor/Om-ekonomiskt-bistand.aspx>

Arbetsmarknads- och socialnämndens verksamheter samverkar för att möjliggöra egen försörjning och ett meningsfullt deltagande i samhället för Tyresös invånare. Det leder till en låg andel invånare som mottar ekonomiskt bistånd, med avsikten att varje person genom att klara sin egen försörjning kan leva ett självständigt liv och befinna sig i en tillfredsställande levnadssituation utifrån aktuella individuella förutsättningar.

Sammanfattande bedömning

Med bakgrund i ovanstående utlåtande föreslår förvaltningen att motionen avslås i sin helhet.

